

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

BRIGITA GORJUP

***Zbirka Vsakdanji pogovori* pesnice Taje Kramberger**

Diplomsko delo

Mentorica:izr. prof. dr. Irena Novak Popov

Dvopredmetni univerzitetni študijski
program prve stopnje Slovenistika

Ljubljana, 2013

Vsebina

Izvleček	3
Abstract	3
Uvod	4
O pesnici	4
Zbirka <i>Vsakdanji pogovori</i>	5
Analiza zbirke.....	9
Jezik	9
Retorične figure.....	10
Teme in motivi.....	12
Kritika družbe	12
Potovanja.....	14
Ljubezen	15
Odnos družbe do poezije.....	16
Strokovna javnost o zbirki	18
Zaključek.....	19
Viri in literatura	20
Povzetek	21

Izveček

Zbirka *Vsakdanji pogovori* Taje Kramberger

Taja Kramberger je slovenska pesnica poleg tega pa tudi izjemna zgodovinarica, ki je do nedavnega delovala na fakulteti v Kopru. Pisanju poezije se posveča od leta 1995 in v osemnajstih letih je izdala osem pesniških zbirk. Za zbirko, ki jo obravnavam, *Vsakdanji pogovori*, je leta 2007 prejela Veronikino nagrado. Gre za zbirko sodobne poezije, kjer imamo opraviti s svobodnim verzom in kitico. So pa teme, ki nam jih pesnica v svoji poeziji predstavlja, nekoliko bolj tradicionalne: odnos družbe do pesnika, kritika potrošništva in pokvarjenosti družbe, ljubezen do partnerja. Pod vplivom njenega vsakdanjega življenja, ki je prežeto z znanostjo, je tudi jezik njene poezije intelektualen. Citati iz tujih jezikov, podobe iz sveta zgodovine, matematike, likovne umetnosti so tisti, ki dajejo zbirki poseben pečat.

Ključne besede: Taja Kramberger, zbirka *Vsakdanji pogovori*, sodobna poezija.

Abstract

***Vsakdanji pogovori*, collection of poems by Taja Kramberger**

Taja Kramberger is Slovenian poet but she is also a respected historian. Until recently she was teaching in faculty of Koper. Since 1995 she has been writing poetry and so far she has published eight collections of poems, some of them translated into English, French, Croatian and Hungarian. *Vsakdanji pogovori*, the collection that I have analyzed, was published in 2006 and was awarded with Veronika prize. *Vsakdanji pogovori* is a collection of modern poetry, therefore poems have free form. On the other hand, the themes of poems tend to be more traditional than their form: the relationship between the public and a poet, how a poet sees society, its materialism and hypocrisy, love for her partner. What makes the collection so very special is the language that the poet uses to describe her diverse poetic world. This is a language of a scientist, containing images from mathematics, art and history.

Keywords: Taja Kramberger, collection of poems *Vsakdanji pogovori*, modern poetry.

Uvod

V svojem diplomskem delu sem se ukvarjala z analizo zbirke *Vsakdanji pogovori* pesnice Taje Kramberger. Taja Kramberger je slovenska pesnica, doktorica zgodovine in zgodovinske antropologije, rojena leta 1970 v Ljubljani. Do leta 2013 je objavila devet pesniških zbirk, nekaj od teh je tudi večjezičnih. *Vsakdanji pogovori* so njena šesta zbirka, ki je izšla leta 2006 in bila nominirana za Veronikino nagrado.

V nalogi sem ugotavljala, katere so značilnosti, ki delajo zbirko samosvojo in izvirno, analizirala sem pesniški svet Taje Kramberger ter izpostavila najpogostejše teme in motive, ki se pojavljajo v zbirki. Ob koncu sem preverila še, kakšni so bili odzivi na zbirko v strokovni javnosti in kako se kritike zbirke med seboj razlikujejo.

O pesnici

Taja Kramberger se je rodila leta 1970 v Ljubljani. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je študirala zgodovino in arheologijo, pozneje pa doktorirala iz zgodovine in zgodovinske antropologije na Fakulteti za humanistične študije v Kopru. V času študija je prejela kar nekaj tujih štipendij. Med leti 2004 in 2010 je bila na fakulteti v Kopru tudi zaposlena in tam pomagala vzpostaviti študijski program zgodovinske antropologije, je soavtorica dvanajstih predmetov. Leta 2010 je bila odpuščena zaradi krčenja sredstev, kar je precej vplivalo na njeno pesniško delo. Med leti 2001 in 2011 je bila glavna urednica revije za zgodovinsko, socialno in druge antropologije *Monitor*. Veliko časa je posvetila raziskovanju razsežnosti afere Dreyfus¹ in o tem skupaj s svojimi študenti pripravila razstavo, sodeluje pa tudi pri mnogih drugih raziskovalnih projektih in mednarodnih kolokvijih.²

Med svojim bivanjem v Kopru si je pričela prizadevati za pravice delavcev v Luki Koper in izboljšanje njihovega položaja. Meni, da bi se njihovemu boju morali pridružiti vse delavci pa

¹ Afera Dreyfus je še danes tema razprav med zgodovinarji, saj še vedno ni jasno, kako velik vpliv so imeli časniki na obsodbo Alfreda Dreyfusa. Dreyfus je bil stotnik v francoski vojski, ki so ga aprila 1894 obtožili izdaje skrivnih podatkov Nemčiji. Tisk naj bi, ker je bil Dreyfus judovskega rodu, zahteval hitro obsodbo in Dreyfusa so obsodili na dosmrtno deportacijo. Po dveh letih je francoska varnostna služba našla pravega krivca in v bran Dreyfusu so se postavili mnogi francoski intelektualci, med njimi tudi Zola, ki je napisal znan članek *Obtožujem* (*J' accuse*). Dreyfus je bil krivde oproščen šele leta 1906 (*Kronika človeštva* 1996: 805).

² Življenjepis Taje Kramberger je objavljen na njenem blogu, ki ga sama ustvarja: <http://tajakramberger.wordpress.com/about>.

tudi intelektualci, saj je to dolžnost vsakega državljana, obenem pa priznava, da je zaradi vpliva neoliberalizma mlačen odziv javnosti razumljiv (Horvat 2011).

Taja Kramberger se ukvarja tudi s prevajanjem, iz francoščine, italijanščine, angleščine in španščine je do sedaj prevedla šest knjig poezije ter več drugih literarnih besedil, prav tako pa prevaja znanstvena besedila. Skupaj z Barbaro Korun in Tatjano Jamnik je leta 2011 ustanovila Mednarodno literarno nagrado KONS.³ To je nagrada za življenjsko delovanje posameznikov na področju literature in delovanje za izboljševanje družbenih razmer. Tri pesnice so stalne članice žirije.⁴

Že od leta 1995 se posveča pisanju literature, do leta 2013 je izdala osem pesniških zbirk: *Marcipan* (1997), *Spregovori morje* (1999), *Protitok/Gegenströmung* (2001), *Žametni indigo* (2004), *Mobilizacije /Mobilisations/Mobilitazioni/Mobilizations* (2004), *Vsakdanji pogovori* (2006), *Opus quinque dierum* (2009), *Z roba klifa* (2011). *Mobilizacije* in *Protitok* sta večjezični zbirki, nekaj njenih del je bilo tudi že prevedenih v hrvaščino, madžarščino, angleščino in francoščino. Zanimiva je njena zbirka iz leta 2009 *Opus quinque dierum*, kjer se v vseh pesmih pojavlja motiv afere Dreyfus s konca 19. stoletja. Za zbirko *Vsakdanji pogovori* je leta 2007 prejela Veronikino nagrado, ki jo Mestna občina Celje vsako leto podeljuje za najboljšo pesniško zbirko leta, za isto nagrado je bila nominirana tudi zbirka *Z roba klifa*.

Zbirka *Vsakdanji pogovori*

Vsakdanji pogovori so šesta pesniška zbirka Taje Kramberger. Izšla je leta 2006 pri Centru za slovensko književnost v Ljubljani. V letu 2007 je pesnica za zbirko prejela Veronikino nagrado. Člani komisije so svojo izbiro utemeljili: »Gre za novosti, ki tej poeziji udarijo pečat svetovne aktualnosti. Tako v postopkih, kot v drznosti izbire aktualnih tem in v pogumu za to, da pove stvari na inteligen in pretresljiv način, ki ne sledi dominantnim pesniškim trendom, ampak se napaja zunaj, v vsakdanjosti in se ne boji neposredno odzivati na ljudi, dogodke in stvari iz okolice, črpa iz na videz majhnih, vsakdanjih, nepomembnih opravil in izkušenj, ki pa se v njenih pesmih spremenijo v večplastne kompozicije, v katerih se površna vsakdanjost odpre v pretresljivih, čustveno brezsenčnih, in neposredno izrečenih uvidih z

³ KONS je mednarodna nagrada, ki so podeljuje po različnih krajih po svetu. Leta 2011 jo je prejel slovenski pesnik in esejist Iztok Osojnik, leta 2013 pa pesnica, esejistka in novinarka Claribel Alegria iz Nikaragve.

⁴ Več o nagradi KONS in nagrajencih na: <http://kons.webnode.com/about-award/>.

izbrušeno kompozicijo»⁵ Člana komisije v letu 2007 sta bila Iztok Osojnik, Peter Kuhar in predsednik komisije Samo Rugelj.

Čeprav zbirka ni naletela na odobravanje nekaterih kritikov, je Veronikino nagrado vseeno prejela. Menim, da je bila nagrada upravičena, saj je pesnica izbrala teme, ki so vedno aktualne in jih predstavila na način, ki je svež in neposreden. V svoji poeziji uporablja vsakdanje dogodke, skozi katere kritično ocenjuje družbo. Vendar njena poezija ni samo kritična, ampak je tudi polna toplote, ki se pojavi ob opisih doma in spominih s potovanj.

Na zadnjih straneh izvemo, da so pesmi iz zbirke nastajale med letoma 2002 in 2006, končna redakcija zbirke je bila narejena v Strugi, dodatne spremembe pa v Jürмали, Rigi in Kopru (Kramberger 2006: 125). Zbirka je sestavljena iz sedmih razdelkov, vsak od njih nosi svoj naslov, ki nas opozarja na vsebino pesmi, ki sledijo. Posebnost je oblika naslovov; medtem ko so to večinoma pridevniki moškega spola, sta zadnja naslova v samostalniku, prvi je ženskega spola v ednini, druga pa prav tako ženski, a v množini. Oblika naslova napoveduje drugačne pesmi, od družbene kritike se pesnica v zadnjem delu zbirke preseli v nostalgичne spomine na otroštvo v Kopru in potovanje po Makedoniji. Število pesmi v enem razdelku je različno, prvi razdelki vsebujejo več pesmi, zadnji trije le vsak po tri. Posebnost je prva pesem, ki ne spada v nobenega od razdelkov, ampak stoji samostojno, kot nekakšno posvetilo. Podoben primer zasledimo tudi ob koncu knjige, ki se zdi kot odgovor na pesem na pričetku zbirke.

Neobvezni, elementarni

Prvi del zbirke vsebuje po obliki najbolj heterogene pesmi. Prva pesem *Dva v enem* je posvečena Remiju Rajiju, nigerijskemu pesniku, ki piše večinoma v angleščini.⁶ V pesmi *Dva v enem* se srečamo z motivom pesnika, ki uporablja dva jezika, pri tem ne gre le za Remija Rajija, ki pesmi v svojem jeziku in v angleščini, ampak za vsakega pesnika, ki poleg vsakdanjega jezika obvlada še poseben pesniški jezik. Z vprašanjem položaja pesnika v družbi in njegovih pogojih za ustvarjanje se ukvarjajo še nekatere druge pesmi v razdelku. Pesnikova naloga je, da drži zrcalo ljudem, da stoji z drugačnimi in neopaznimi, obenem pa je njegovo ustvarjanje oteženo zaradi zaprtosti in neizvirnosti okolice. Vprašanje pesniškega jezika zasledimo tudi v pesmih *Ne besede* in *Spodmik temeljev*. Lirski subjekt razmišlja o

⁵ Celotna utemeljitev ob podelitvi Veronikine nagrade Taji Kramberger: <http://www.veronikini-veceri.si/veronikina-nagrada-2007>.

⁶ To je ena redkih pesmi, ki je posvečena določeni osebi, drug takšen primer najdemo v naslednjem razdelku *Podaljšani*, kjer gre za odgovor pesnici Maji Vidmar.

besedah, o jeziku, ki je primeren za ustvarjanje: »Ko se temelji spodmaknejo, / so to temelji govornice; za tem pragom / je neka druga *terra ferma*,« (27).

Podaljšani

Gre za razdelek pesmi, ki so po obliki malce daljše od ostalih pesmi v zbirki, večinoma so razdeljene v več delov. Zopet se pojavlja vprašanje pesnika in njegove poezije, najprej v pesmi *Protest proti izkoriščevalskim založnikom*, kjer se lirski subjekt jezno obregne ob neurejene avtorske pravice v državi in »okoriščevalce in zatajevalce« njene poezije. Sledi pesem *O negotovosti* posvečena Maji Vidmar.⁷ To je drugi odgovor pesnici Maji Vidmar, kjer govori o negotovosti in nezavzetosti pri pisanju.

Posebnost razdelka in celotne zbirke je pesem *Poljska tesnoba, zima 2005*, pisana v prozi. Lirski subjekt na Poljskem prevevajo temačni občutki, čuti se utesnjeno, ujeto, ljudje niso živi, ampak okamneli, ujeti v čakanje. Takšne občutke sprožajo spomini in vedenje o pokolih in številnih žrtvah koncentracijskih taborišč na Poljskem in čas, ki ga je Poljska doživljala po vojni pod vlado komunizma. Zato lirski subjekt ob prvem srečanju z deželo začuti: »*Poljska, če naj jo sploh vidim kot prijazno, je tenek pramen bivanjske atmosfere med sivo in zadušljivo eshatologijo nebes in težko kontaminirano krematorijsko plastjo*« (38).

Trivialni, propagandni

V teh pesmih pesnica za glavne teme uporabi predmete iz vsakdanjega življenja. V vlogi lirskega subjekta se lahko pojavijo poštna položnica, hišni predpražnik ali avtomobil. Ti predmeti so prikazani z neantropocentričnega stališča, stvar postane subjekt v pesmi. Do predmetov vzpostavimo drugačen odnos, saj tudi njim priznamo lastno življenje. Vsi predmeti v pesmih imajo svojo zgodbo, odvisni so od ljudi, ki jih imajo v lasti. Ljudje postajajo predmetom vse bolj podobni, pesniki so lahko kot likalne deske, ki se jih zloži, ko niso uporabni, družina je podobna zbirki orodja, v kateri ima vsak del svoj namen, svojo nalogo, prek katere ne more in s svojim delovanjem onemogoča ostalim v zbirki ali družini svobodno gibanje. Ponekod pa avtorica izraža posmeh do materialistične družbe, ki vedno znova naseda oglasom, ki obljublajo novejšo, boljše, bolj naravno. Ena takih pesmi je *De fructibus* ali *argumentum naturae*, kjer se pesnica posmehuje oglaševalcem, ki trdijo, da so njihovi higienski vložki bolj naravni od vseh ostalih. Zato si sama zamisli oglasno besedilo za drevo

⁷ Maja Vidmar je slovenska pesnica, rojena leta 1961 v Gorici. Od leta 1984 je izdala šest zbirk poezije, v njeni poeziji pa prevladujejo erotični motivi.

vložkovec, na katerem rastejo najbolj naravni damski vložki, s čimer je kritična do tistih, ki nasedajo obljubam proizvajalcev.

Bežni

Pesmi v tem razdelku so kratke, bežne, utrinki misli, ki so se pesnici utrnile v vsakdanjem življenju. Lahko je to v fotokopirnici, med predavanji, ob branju časopisov, gledanju televizije, ob večeru poezije, na letališču ali pri mizi v restavraciji. Uporablja majhne dogodke, ki se pripetijo lirskemu subjektu npr. srečanje s skupino navijačev na letališču, pogovor para pri sosednji mizi ali pa nesmiselne izjave v medijih.

Mešetarski

Tri pesmi, vse govorijo o razmerah v slovenski družbi, o zlaganosti elite, ki ustvarja svoja merila za vse prebivalce. Lirski subjekt se ukvarja tudi s takrat aktualnimi razmerami v državi, z romsko problematiko in z vprašanjem ali je Slovenija še zgodba o uspehu, če je to sploh kdaj bila in kdo nas je v to sploh prepričal.

Selitev

Lirski subjekt se iz Ljubljane preseli v Koper in se poslavlja od svojega starega stanovanja, od vsakega prostora posebej. Poslavlja se od mesta, ki je zagledano vase, neprijazno do prebivalcev in odhaja v mesto, kjer je odrasčala. Ob prihodu spozna, da Koper ni več takšen, kot ima ohranjenega v svojih spominih, vendar v njej še vedno zbuja prijetne občutke, zato se odloči, da ga bo ponovno raziskala.

Makedonske lubenice

Razdelek, ki zaključuje zbirko *Vsakdanji pogovori*, je poln vtisov, ki jih lirski subjekt doživi v Makedoniji. Spomine ji sprožajo shranjeni predmeti iz Makedonije, ki bodo mogoče nekoč pomagali napisati nove pesmi, in televizijska nadaljevanka še iz časa Jugoslavije. Pojavljajo se podobe ljudi, ki jih določa njihov poklic: čolnar, ribič, kuhar, muezin. V zadnji pesmi je veliko prizorov in trenutkov, ki jih je preživela v Makedoniji in ob koncu žalost ob odhodu, saj so se nova odkritja in spoznanja komaj začela odpirati.

Analiza zbirke

Vsakdanji pogovori so zbirka sodobne poezije, zato nimamo opraviti s tradicionalnima kitico in verzom, verzi so neenako dolgi in se ne rimajo, njihovo število v kiticah pa je neenotno. Kitice v pesmih dajejo videz neurejenosti in spontanosti, a so v resnici premišljeno zastavljene. Vse kitice težijo h koncu pesmi, ki je običajno njen vrhunec. V zadnjih kiticah lirski subjekt poda svoje mnenje, svoj pogled na svet, ki ga v prikazuje v prejšnjih kiticah. Posebnost zbirke sta dve pesmi, ki sta oblikovno drugačni od ostalih. Pesem *Poljska tesnoba, zima 2005* je v prozni obliki, *Aude urinare!* pa poteka v obliki dialoga med dvema avtomobiloma, ki razpravljata o uriniranju v javnosti. Pesem je namreč odziv na sprejetje novega zakona o javnem redu in miru, ki je prepovedal uriniranje v javnosti. Avtomobila se sprašujeta, koliko človeški zakoni veljajo tudi za avtomobile (52).

Lirski subjekt je v pesmih ženski in prvoosebni, ni pa povsod jasno razviden. Posebnost je dvojina v dveh pesmih, ki zaznamuje subjekt in njenega partnerja: »Jutri se bova zadnjič dotaknila / te kljuke, s katero se resda nisva pogosto rokovala,« (94). Lirski subjekt je v večini pesmi ironična, počuti se vzvišeno nad družbo. Ta je izgubila vse vrednote, občutek za pravičnost in je postala egocentrična in konformistična. Pesnica nastopa kot nepristranski kritik, ki šiba družbo, jo opisuje z zgroženostjo, posmehom in ironijo. V pesmi *Gestrinova 5, drugič (zadnji obhod)* opiše obnašanje svojih sosedov: »V tem kraju živi drugi sosed, ki / na stopnicah prhne kakor fazan, / ker mu pozdrav ne gre z jezika« (102). V nekaterih pesmih pa se pokaže njena mehkoča, v pesmih, kjer opisuje svoje spomine in pretekla potovanja, je polna nostalgije in emocionalnosti: »Dolgi jezik tepiha, čez katerega so / nekoč videli dolgi Nutkini uhlji, / je podvojena tkanina spomina: / volnene zanke iz kožuha / stare psičke so druge niti, vdete / v vzporedni vzorec preproge« (96).

Jezik

V zbirki se pogosto pojavljajo besede v ležečem tisku. Ta je uporabljen za različne namene, največkrat gre za besede ali besedne zveze v tujih jezikih: latinščini, angleščini, španščini, francoščini, nekajkrat se pojavi v tujem jeziku že naslov pesmi: *Savlanut, Aude urinare!, De fructibus* ali *argumentum naturae, Autrement dit*. Uporaba tujih jezikov je ena od značilnosti te zbirke in kaže na intelektualnost pesnice, ki v svoj pesniški svet vključuje tudi pojme iz

zgodovine, matematike, fizike in umetnosti. Ležeči tisk slovenskih odlomkov se lahko pojavi v delih besedil, ki se ponavljajo, v refrenu: »*Sem se ne pride, odtod se uide*« (39), »*Zunaj je zima, notri poletje, / dejansko pa se pršec pomladi / razliva v barve beneškega stekla*« (10) ali v besedah, ki jih je izrekel nekdo drug in avtorica jih vključi v svojo poezijo: »*Tako je glasovalo deset moških in en žensk*« (66). Tu želi opozoriti na nepravilno obliko samostalnika ženska, ki jo je uporabil minister v svoji izjavi, lahko zaradi nepopolnega znanja slovenščine ali pa zaradi podcenjevanja ženskega spola, ki zaradi svoje pregovorne šibkosti, nima večjega vpliva. Nekajkrat pa ležeči tisk pesnica uporabi za besedne zveze, ki jih želi posebej poudariti ali pa služijo kot opomba k prejšnjemu zapisu: »*Moški ali ženska, vsekakor nekdo, / skuša najti ključke za prevod neme govorice*« (10), »*Črne ptice / kakor otresena prgišča pepela / anonimnega kadilca / strmoglavijo v trsje (Ne čisto / tako kakor na sliki.)*« (117).

Posebnost poezije Taje Kramberger je pogosta uporaba tujk iz različnih strokovnih področij. Včasih je zaradi tega njena poezija težje razumljiva, a to je ena od značilnosti, ki delajo njeno pisanje prepoznavno. Z uporabo tujk skuša, podobno kot z uporabo tujejezičnih besednih zvez, intelektualizirati poezijo, predstaviti nov tip pesnika intelektualca, ki se zanima za aktualno dogajanje v svetu. Strokovno izrazje prihaja iz različnih področij, predvsem iz naravoslovja ter družboslovje pa tudi likovne in glasbene umetnosti: »*Med struško teraso, na kateri sedim, / in kraško terra rossa je neka niansa*« (123), »*Iz čolna izstopamo preišljeno, / kakor številke iz / matematične enačbe višjega reda*« (120), »*kakor na altane Carpacciovega / Lova v laguni*« (117).

Retorične figure

Pesnica v besedilih uporablja več vrst retoričnih figur, najbolj opazne pa so metafora, metonimija, personifikacija. V pesmi *Orodje na izletu* so odnosi med člani družine metaforično prikazani kot odnosi med različnim orodjem. Pesnica funkcijo orodja prezrcali na vlogo posameznih članov v družini. Oče v družini postane: »*Osrednja figura: mož, / debeli, zarjaveli vijak, / trdno pričvrščen v / svoj družinski tempelj*« (56), s čimer nakazuje na njegovo prepričanje, da mu pripada mesto glave družine. Poleg njega je njegov oče, objemka, ki je pritrjena na vijak (sina), ga omejuje in mu onemogoča svobodo. Stara mati je podložka na vratnih tečajih, ki preprečuje škripanje vrat, oziroma gladi spore v družini, da se lahko odnosi vsaj navzven kažejo urejeni. Žena s tankimi rokami: »*[D]olga ročaja papagajk, /*

zgrabita pobalina / in smeh edine prosto / plavajoče družinske matice / v hipu utihne,« zgrabi otroka, matico v družini, ki je edina prosta in svobodna, a jo ostali že omejujejo (57).

Metafora je večkrat uporabljena za ironično oceno družbe: »Vdrejo / v predavalnico strmih pogledov, / trabanti s platišči beemvejev in z / izpuhom zadušijo prostor« (87). Za podobo slovenskih intelektualcev uporabi trabanta, vzhodnonemški avtomobil, ki so ga izdelovali v drugi polovici 20. stoletja na Saškem. Imel je dvotaktni motor in je bil precej šibak, vendar trabantu doda platišča beemveja, zahodnonemškega luksuznega avtomobila. Sama platišča pa na delovanje avtomobila nimajo nobenega vpliva, so samo sredstvo za izboljšanje zunanjega videza. Takšna je tudi slovenska elita, želi se prikazati kot bleščeča in kakovostna, v resnici pa je slabotna, zaverovana vase, z edinim interesom zavarovati svoje udobje.

Metafora za predstavitev spominov, ki nam ostanejo, ko dogodki že minejo, se pojavi v pesmi *Zbirateljstvo*: »Indicirana semena, / pečke sočnih makedonskih lubenic / na temle skupnem krožniku omizja, ki / stoji pred menoj kakor naplavina / nekega dogodka,« (114). Metafora pečk ali semen kot spominov na potovanja in doživetja se pojavlja skozi celotno pesem. Pesnica v besedilih največkrat uporablja metafore iz predmetnega sveta. Odnose med ljudmi, njihovo vlogo v družbi in obnašanje poistoveti s predmeti iz vsakdanjega življenja. Vloga takšnih metafor je, poleg večje slikovitosti ta, da z njimi pesnica pokaže svojo izvirnost v ustvarjanju in da prikaže podobnost med ljudmi in predmeti, ki nas obdajajo. Tako kot ljudje imajo predmeti svojo funkcijo in zunanje značilnosti.

Poseben odnos, ki se splete med predmeti in njihovim lastnikom, je v pesmih večkrat prisoten, zato pogosto naletimo na personifikacijo. V pesmi *Iz življenja poštne položnice* je prvoosebni pripovedovalec poštna položnica, ki potuje od državnega urada prek poštne nabiralnika, kuhinjske mize in poštne urada do škatle na podstrešju (47). Predmeti lahko v času, ki ga preživijo z lastnikom, ustvarijo posebno vez, ljudje predmetom vdihnejo del svojega življenja: »Otožnost čiste posode, / pomitih kozarcev, ki so / tiho postrojeni obležali na policah, / brez izpolnitve v svojem / osnovnem namenu« (41). V pesmi *Gospa C* se lirski subjekt naseli v najeto stanovanje, ki je opremljeno ostalo od prejšnje, zdaj pokojne, lastnice. Zdi se, da imajo predmeti ustvarjeno posebno vez z lastnico: ker je ni več, je stanovanje polno tesnobe in otožnosti, ki jo občuti tudi lirski subjekt: »Prve tedne mi gre na jok, / pa ne najdem razloga. / je to učinek neizgovorljivih vezi med predmeti / ali v predmetni svet brez glasu / sama vnašam ta emocionalni naboj?« (42).

Vse te podobe in retorične figure niso lokalne, niso omejene le na eno poved, ampak se raztezajo čez nekaj kitic ali čez celotno pesem. Tako je pesem *Prebavne težave hišnega predpražnika*, podobno kot pesem *Iz življenja poštne položnice*, sestavljena tako, da je v celotni pesmi lirski subjekt nek predmet, predpražnik oziroma položnica.

Teme in motivi

Pri branju *Vsakdanjih pogovorov* se srečamo z različnimi temami in motivi. Za podrobnejšo analizo sem izbrala tiste, ki se pri pesnici večkrat ponavljajo. Posebno mesto v njeni poeziji zaseda kritika družbe, saj jo lahko zasledimo v skoraj vsaki pesmi.

Kritika družbe

Glavna tema, ki prežema celotno zbirko Taje Kramberger, je zagotovo kritika družbe. Pesnica vidi svojo dolžnost v tem, da opozarja na probleme v družbi, ki jih ljudje sami ne vidijo. Prebivalstvo postaja vse bolj potrošniško in ne misli več z lastno glavo, ampak naseda praznim obljubam trgovcev ter oglaševalcev. V pesmi *De fructibus ali argumentum naturae* se pesnica norčuje iz oglasov, ki oglašujejo povsem naravne higienske vložke in tampone: »V naravi rastejo / v zmernem podnebnem pasu Domžal / na drevesih vložkovcih;« (52). Pesnica zelo izvirno in humorno opiše drevo s štirimi vrstami plodov: najdebelejši *vir nature super* s krilci, *vir nature normal plus* tanki in brez krilc *vir nature slip*, poleg tega pa še posebni želodi *comfort*. Ti predmeti seveda niso narejeni iz naravnih sestavin, ampak so narejeni iz sintetičnih materialov v tovarni Tosama na Viru pri Domžalah. Imena, ki jih pesnica uporabi kot imena za plodove drevesa vložkovca, so prava imena proizvodov omenjene tovarne.

Poleg potrošništva pesnica družbi zameri pomanjkanje čuta za svet zunaj sebe. Ljudje so postali samozadostni, ne zanimajo jih več odnosi z okolico, ampak sebe postavljajo v središče življenja. Prevladujejo sebičnost, hinavščina in predsodki proti drugačnim. Eden simbolov predsodkov proti drugačnosti je rdeči nabiralnik v pesmi *Gestrinova 5, drugič (zadnji obhod)*. Rdeči nabiralnik moti ljudi, saj je drugačen, vpadljiv, zato ga nekdo poškoduje in nato odstrani, čeprav je zaradi večje velikosti bolj primeren za shranjevanje pošte: »Nič rdečega torej v Ljubljani, / vse naj bo rjavo / - kakor nabiralniki na Gestrinovi 5 -, / ni važno, če noben večji format ne gre noter, / pomemben je le pravi videz,« (103). Pravi videz, ki se, kot je zapisano v zadnjem verzu: »[N]eopazno spremeni v rjavosrajčnega« (103). Z zadnjim verzom

nam postavi namig na pripadnike SA enot v Hitlerjevi Nemčiji, ki so nosili rjave srajce in med drugim skrbeli za odstranjevanje drugačnih in drugače mislečih.

Podobno se odnos družbe do okolice kaže v pesmi *Savlanut*⁸. Množica zavrača vse, kar je zanje tuje in nerazumljivo, a živi v miru in spokojnosti: »Mir Judov, Romov in Armencev / (in kar je še drugih zbirnih nazivov za *nevzdržno*), / ki *ga je (bilo) treba* razdejati, da bi se / brezumni in nemirni lahko udomačili v / na novo razširjenih Avgijevih hlevih« (24). Zopet se pojavijo podobe iz preteklosti, vsi trije narodi, Judje, Romi in Armenci, imajo skupno točko v tem, da so ostali brez lastne domovine in so se razselili po svetu, v začetku 20. stoletja pa so jih v Evropi preganjali in nad njimi izvajali genocid. Jude in Rome je uničevala nacistična Nemčija, Armence pa takratni Osmanski imperij.

Lirski subjekt se ne upira le ljudstvu, ki je egocentrično in polno predsodkov, ampak tudi elitam, ki pišejo merila za ljudstvo. V pesmi *Smart que je suis de Slovénie* najdemo slovenske intelektualce, ponosne na svojo učenost in ugled, v resnici pa so nerazgledani, ne poznajo niti lastne zgodovine in nimajo najosnovnejših manir: »Ne rečejo ničesar / posrkani v cmokanje, rigajoči krohot, / a mislijo si: *Smart que je suis de Slovénie*.« (86). Na njihovo nerazgledanost opozarja pesnica že s samim naslovom pesmi, *smart*, ki v angleščini pomeni pameten, bister in francoska besedna zveza, *que je suis de Slovénie* - ki sem iz Slovenije. Kvaziintelektualci želijo pokazati svoje znanje tujih jezikov, a se izkaže, da nobenega ne obvladajo, zato napačno sestavijo poved. Med tujci se uveljavljajo kot intelektualci ali kritiki sistema, v resnici pa so sami tisti, ki doma preganjajo ljudi, ki si upajo spregovoriti: »Pridrviijo / na mednarodno srečanje / pod krinko režimskih disidentov ali / angažiranih intelektualcev. Kako malenkost zamolčijo / npr. da so doma angažirani / v pregonu tistih nekaj ljudi, / ki zares upajo misliti in javno govoriti« (88). Pod velikimi idejami o spremembah se skriva le skrb za lastno udobje in korist in namesto, da bi se postavili na stran zatiranih, sovraštvo tudi sami podpihujejo: »Preženejo / romsko družino s parcele, / ki jo hoče nekdo dobro prodati« [...] »vladni možje meketajo o / dokončni rešitvi romskega vprašanja - / in le (nekdanji pesnik) ombudsman / naredi nedvoumno povezavo,« (89). S temi verzi lirski subjekt opozarja na takratne odnose z romsko družino, ki je bila pregnana s svojega doma in se zanjo nihče ni angažiral, razen takratnega varuha človekovih pravic Matjaža Hanžka. S tem so pristali na rasizem oziroma na »meketanje« o: »[D]okončni rešitvi romskega vprašanja« (89). Zadnji verz je parafraza na predlog Hitlerja v času pred drugo svetovno vojno, ko je skušal dokončno

⁸ V prevodi iz hebrejščine potrpežljivost.

rešiti judovsko vprašanje, s čimer lirski subjekt genocid nad Judi v Nemčiji primerja z odnosom do Romov v naši državi, ki so ljudem v nadlego zaradi drugačnega izbora in navad, ki se ne skladajo s tipičnimi »slovenskimi«. Zlagana politična elita je po mnenju pesnice tudi kriva za zaslepljeno predstavo o Sloveniji kot zgodbi o uspehu, uspehu male države, ki se je v kratkem času prebila med razvite evropske države. To zgodbo je prodala ljudem, ki jo pograbijo, saj je tako udobneje, kot pa razmišljati o problemih v deželi in rešitvah zanje.

Za Tajo Kramberger v medijih velja, da je politična pesnica, saj v svoji poeziji večkrat obravnava politična vprašanja. O tem delu svoje poezije sama pravi: »Politična intonacija v moji poeziji kajpak nima nič skupnega s pragmatično politiko, gre za socialno senzibilnost, čut za bonum communis, za odpor zoper krivice« (Marjan Horvat 2011). Bolj kot politična vprašanja jo zanimajo ljudje in njihova mentaliteta. Pesnica išče ljudi s podobnimi vrednotami, kot jih ima sama, a vedno znova odkriva le konformistične in oportunistične povprečneže. V pesmi *Kandidatura za Nobelovo* ugotavlja kakšna so merila v današnjem svetu: »Lopov kot merilo prava, / prav, a ne kot edino. / Prilastitev kot merilo izvirnosti, / prav, a ne kot edino. / Brezbrižnost kot merilo solidarnosti, / prav, a ne kot edino. / Obskurantizem kot merilo kritičnosti, / prav, a ne kot edino. / Laž kot merilo resnice, / prav, a ne kot edino« (83).

Potovanja

Potovanja so pogost motiv; če se ne pojavi neposredno v pesmi, lahko občasno v opombah zasledimo, kje je bila posamezna pesem napisana. Lirski subjekt v zbirki potuje po Sloveniji in po Evropi, od Poljske, Estonije, Latvije do Makedonije. Vendar pri njenih potovanjih ne gre za potrošniški turizem, ampak na njih spoznava umetnost in raziskuje. Opisi potovanj, oziroma spomini nanje, delajo pesmi avtobiografske. Poseben vtis na pesnico pustita Poljska in Makedonija, a s povsem različno čustveno zaznamovanostjo. Na Poljskem subjekt občuti tesnobo, mračnost ljudi, ko hodi po »krajih memorije«. Verjetno gre pri negativnih občutkih za spomin na zgodovino Poljske v času druge svetovne vojne, ko so bila postavljena koncentracijska taborišča, in pa čas po vojni, ko je bila Poljska del vzhodnega bloka, kjer je vladal komunizem. Zaradi izkušenj s Sovjetsko zvezo, so ljudje iskali alternativo za totalitaristični režim, to je bila katoliška Cerkev. Še danes je delež vernih na Poljskem izjemno velik. Sedanje stanje v državi pesnica opisuje »*Poljska*, če naj jo sploh vidim kot prijazno, je tenek pramen bivanjske atmosfere med sivo in zadušljivo eshatologijo nebes in težko kontaminirano krematorijsko prstjo« (38). V nasprotju s toplino, ki jo lirski subjekt doživi v Makedoniji, so tu ljudje hladni, odmaknjeni, neprijazni, zato komaj čaka, da lahko

pobegne iz dežele: »Nekaj žarkega visi v čakajočem zraku, na svinčenih vekah, v nelagodnem in mlahavem stiskanju rok. *Sem se ne pride, odtod se uide*« (39).

Makedonija pa je popolno nasprotje Poljske in se pesnici priljubi, saj je topla in podobna motivom s Carpacciiovih slikarskih del, kjer je upodabljal Benetke. Zbirka *Vsakdanji pogovori* je nastajala tudi avgusta 2006 v Makedoniji na Struških večerih poezije.⁹ Tej državi je posvečen celoten zadnji razdelek *Makedonske lubenice*, drobci spominov iz dežele pa so raztreseni po vsej zbirki. Makedonija je predstavljena kot topla, z zanimivo pokrajino, vendar zapuščena in osamljena. Kljub trudu domačinov, ni obiskovalcev, ki bi poživali mesto: »Mislim na motivacijo kuharja, / ki vsak dan pripravi toliko jedi / in jih aranžira / za domala prazno obednico« (122). Lirskemu subjektu je žal, da mora zapustiti deželo, saj čuti, da je končno začela okušati pravo vrednost kraja.

Ljubezen

Motiv ljubezni v zbirki *Vsakdanji pogovori* ni tako pogost, kot je bilo to videti v prejšnjih zbirkah Taje Kramberger, npr. *Marcipan* in *Spregovori morje*, vseeno pa se ljubezen do partnerja pojavi na nekaterih mestih tudi v tej zbirki. Pesnica je ljubezen v zbirki postavila na vidno mesto, saj začinja in zaključuje zbirko s pogovorom med lirskim subjektom in njenim partnerjem, najverjetneje gre tu za Draga Rotarja. Prva pesem *Te že čakam, čeprav še nisi odšla* je uvod v zbirko, ne spada v nobenega od razdelkov in prikaže podobo ljubimcev, ki se poslavljata na letališču. Cilj lirskega subjekta je, da se po koncu potovanja zopet vrne v objem moškega, ki ga poimenuje z imenom Braco, kar je intimno ime za Draga Rotarja: »[V]aren pristanek in zavetje / je *t'embrasse fortement* / v nežnih Bracovih dlaneh ljubezni« (6). Francoski vložek je mogoče del, ki ga izgovori moški, saj ob koncu zbirke sledi nagovor moškemu v francoščini, lirski subjekt se počasi vrača domov: »... *mon cher Braco, / je t'embrasse fortement aussi, / et je viens te voir tout bientôt*« (125). Avtorica v svoji poeziji večkrat uporablja francoščino, zato lahko sklepamo, da ji je ta jezik ljub ali pa želi pesnica s tem izpostaviti, da je francoščina jezik ljubezni.

Omemba ljubezenskega razmerja je tudi v razdelku *Selitev*, sicer ne neposredno, lahko pa ga začutimo v uporabi dvojine. Pesnica namreč v pesmih *Gestrinova 5, drugič (zadnji obhod)* in *Notarski zapis* uporablja prvoosebnega pripovedovalca v dvojini, kar nakazuje na intimno povezanost: »Jutri bova še zadnjič zaslišala / otožni vzdih pohojenega parketa / in nenadni

⁹ Struški večeri poezije so mednarodni festival, ki od leta 1962 poteka vsako leto v Strugi. Od leta 1966 vsako leto podelijo nagrado, zlati venec poezije, pesniku, ki je prepričal žirijo s svojim dosedanjim delom. Prvi slovenski pesnik, doslej tudi edini, ki je prejel to nagrado, je bil Tomaž Šalamun leta 2009.

astmastični sopuh plinske peči, / ki naju je s tihim brnenjem grela sedem let« (94). *Selitev* je najtoplejši del zbirke, kjer se lirski subjekt z ljubeznijo spominja Kopra iz svojega otroštva, obenem pa jo skrbi, da ne bo več takšen, kot se ga spomni. Ob prihodu res spozna, da se je v petindvajsetih letih veliko spremenilo, vendar v sebi še vedno čuti domače vrvenje mesta.

Odnos družbe do poezije

V poeziji je odnos družbe do pesnika in njegovega ustvarjanja pogosta tema, ki jo najdemo že od Prešerna dalje. V *Vsakdanjih pogovorih* se pogosto pojavlja motiv pesnika, ki je sprt z družbo, saj ga ta ne ceni dovolj. Množica je potrošniška, ne dopušča svobode, drznih imaginacij, ustvarjanja in se za poezijo ne zanima, zato pesnik večinoma pesni za prazno dvorano. Tema pesnika se večkrat pojavi skupaj s kritiko družbe, ki ne razume vrednosti poezije ali pa se samo pretvarja, da jo. Pojavlja se dvom, ali je poezija sploh smiselna, če ni nikogar, ki bi jo razumel in cenil. Pesnik ne najde prostora, kjer bi lahko pesnil, ker mu okolje ni naklonjeno.

Vsak pesnik ima po mnenju pesnice do družbe dolžnost, da pokaže realnost, da obsodi družbo za njene neumnosti in nepoštenosti, pesnik mora držati zrcalo družbi. Zato se pesnica vidi ob strani tistih, ki so zavrženi in neopazni, tam je mesto pesnika in tam je največ možnosti za resnico in pravico: »Šla bom z drugimi in drugačnimi, / z neopaznimi in zavrženimi. / Tam je moje mesto. / Tam je, če nič drugega, eliksir življenja,« (20).

Vendar pa Taje Kramberger ne zanima samo odnos med družbo in pesniki, ampak tudi med samimi pesniki. Preveč je pesnikov, ki sanjajo o lastni veličini in so prav tako kot drugi ljudje dvolični, izdajajo se za tisto, kar niso. Namesto, da bi bili uporniški, da bi se zavzemali za prave vrednote, so konformistični in se zanimajo le za nagrade in prevode svojih del v tuje jezike, s katerimi se lahko ponašajo. Lirski subjekt se od takih literatov oddalji, ker se ne čuti kot blago, ki bi ga lahko država prodajala: »Nisem nikogaršnja dividenda, *yo no*, / in ne menica. Nisem bumerang nacije, / ploska izvidnica kolektiva, ki se vrne, *jaz ne*, / v cirozno grapo sanj o lastni veličini« (82).

Pesnik mora pri svojem ustvarjanju uporabiti svoj jezik, ki je drzen in drugačen od ostalih: »Ne poezija / ki, drsi po zaledeneli ploščadi literarne zgodovine, / ampak tista, katere drzni vonj / je zmožen premakniti / osišče gest in besed« (18). Pesnica se trudi ustvariti nov jezik za

svojo poezijo, ki bo jasen in trden. Irma M. Plajnšek – Sagadin je v članku, kjer je raziskovala pesniški svet mlajših pesnikov zapisala: »V idejni podstavi vitalistično ekspresivne avtopoetike Taje Kramberger (1970) je vseskozi zaznavna izhodiščna misel o vseprisotnosti jezika. [...] Zelo poudarjen je pomen pesniške besede, ki zajema in družijo pojme govornice, sporočilnosti, jezika, ljubezni« (Irma M. Plajnšek – Sagadin 2002: 496).

Strokovna javnost o zbirki

Zbirka *Vsakdanji pogovori* je leta 2007 prejela Veronikino nagrado za najboljšo zbirko. Ob tem bi mogoče pričakovali, da bo njen odmev v strokovni javnosti večji. Z zbirko so se ukvarjali Milan Vincetič v reviji *Sodobnost*, Andrej Hočevar v reviji *Literatura* in Benjamin Virč v reviji *2000*. V obeh revijah, ki se ukvarjata s književnostjo, sta imela avtorja o zbirki podobni mnenji.

Andrej Hočevar je izrazil presenečenja, da je bila zbirka Taje Kramberger nagrajena z Veronikino nagrado. Zbirki očita neenotnost, saj so pesniške oblike, ki jih najdemo, precej različne. Prevelik del zbirke je namenjen kritiziranju potrošniške družbe in daje občutek, da je to že nekje videno, saj se s podobnimi temami ukvarjajo tudi drugi pesniki. Pisec je pričakoval, da naslov zbirke simbolizira ustvarjalnost pesnice, ki piše iz nujnosti, njena vsakdanjost je ustvarjanje in kritično razmišljanje, vendar je takšnih podob premalo. Najboljše pesmi najde v zadnjem delu zbirke: *Selitev* in *Makedonske lubenice*. Hočevar meni, da nežnejši toni v tem delu zbudijo bolj neposredne čustvene odzive. Pesnica se spusti v notranjost in razkriva malenkosti, ki so pomembne njej in si njihovo vrednost ostali lahko le predstavljamo (*Literatura* 2007, 164–171).

Podobno mnenje je izrazil Milan Vincetič, ki je največjo vrednost zbirke prav tako videl v zadnjih pesmih. Ugotovil je, da se v tem delu pesnica omehča in postane najbolj vsakdanja. Motivi potovanja po Makedoniji, selitve v Koper in otroških spominov delajo pesmi bolj pristne in senzibilne, dodana je toplina, ki sicer primanjkuje v prvem delu zbirke. V ostalih pesmih je po besedah Vincetiča preveč neizprososti in jeze, kar dela poezijo trpko in že slišano. Zbirka *Vsakdanji pogovori* je zato utrudljiva, avtorica se prevečkrat postavi v vlogo kritičnega sodnika, ki nas opominja na nesmiselne zakone, razmere v državi, napake v družbi. Zbirka zato, čeprav je nagrajena, ne pomeni prelomnice v slovenski poeziji (*Sodobnost* 2007, 1613–1615).

Povsem drugače pa zbirko *Vsakdanji pogovori* vidi Benjamin Virč, ki ima o zbirki zelo pozitivno mnenje. Na začetku opozarja, da so v slovenskem prostoru avtoritete preveč prisotne, saj pesniki, ki niso tako znani, ne doživijo dovolj akreditacije. Takšen primer je tudi Taja Kramberger. V njeni poeziji vidi pristne življenjske izkušnje, čut za pravičnost in intelektualno premišljevanje. Kot prejšnjima dvema kritikoma se mu zdi najboljši del njene poezije tisti, ki je prepleten z osebnimi spomini pesnice: potovanja v tujino, selitev v Koper,

spoznavanje novih ljudi. Njena poezija ni polna eskapizma v nadčutne svetove, kot je to pogosto v slovenski poeziji, ampak je predvsem sestavljena iz lastnih opažanj in opozoril o izgubljanju človečnosti in solidarnosti v družbi. Njena poezija je namenjena vsem prebivalcem naše države, tudi tistim, ki lastnih napak še niso spoznali (*Revija 2000* 2007, 263–266).

Zaključek

Šesta zbirka Taje Kramberger vključuje različne teme in motive, med katerimi prevladuje kritika družbe. Pesnica skuša držati ogledalo družbi, ki postaja vse bolj potrošniška, egocentrična in nerazgledana, v takšni družbi pa je tudi ustvarjanje umetnika vprašljivo. Pesniki večkrat ustvarjajo za prazno dvorano, saj so ljudje nimajo razumevanja za njihovo poezijo. Po drugi strani pa pesnica opozarja, da se pesniki preveč ukvarjajo s svojo veličino, kot pa s težavami v družbi, na katere bi morali opozarjati. Ravno pogosta kritika družbe, ki je prisotna v zbirki, je zmotila kritike. Andrej Hočevar in Milan Vincetič sta ocenila, da pesmi v zbirki delujejo preveč jezno in že videno. Nasprotno pa je žirija, ki je zbirki podelila Veronikino nagrado videla kvaliteto ravno v aktualni tematiki in neposrednosti s katero piše Taja Kramberger.

Viri in literatura

- Taja Kramberger: *Vsakdanji pogovori*. Ljubljana: Center za slovensko književnost, 2006.

Spletni viri

- Marjan Horvat: *Dr. Taja Kramberger: "Spletka je starorežimska politična strategija"*. 5. 8. 2011. <http://www.mladina.si/86860/dr-taja-kramberger-spletka-je-starorezimska-politicka-strategija/>. (Dostop: 9. septembra 2013.)
- Taja Kramberger: *TAJA KRAMBERGER's Blog*. <http://tajakramberger.wordpress.com/about>. (Dostop: 9. septembra 2013.)
- *O nagradi kons*. <http://kons.webnode.com/about-award/>. (Dostop: 9. september 2013.)
- *Veronikina nagrada 2007*. <http://www.veronikini-veceri.si/veronikina-nagrada-2007>. (Dostop: 9. september 2013.)

Literatura

- Andrej Hočevar: Angažirano ali priložnostno?. *Literatura* XIX/195. 164–171.
- *Kronika človeštva*. Ljubljana: Založba mladinska knjiga, 1996, 804–811.
- Irma M. Plajnšek – Sagadin: Pesniški svetovi »mlade slovenske poezije« 90. let. *Slavistična revija* 50/4, 487–501.
- Milan Vincetič: Taja Kramberger: *Vsakdanji pogovori*. *Sodobnost* 71/11–12. 1613–1615.
- Benjamin Virc: Hermenevitična aplikacija pesniškega razgrinjanja vsakdanjosti. *2000: revija za krščanstvo in kulturo*. 2007/192. 263–266.

Povzetek

Vsakdanji pogovori so šesta zbirka pesnice Taje Kramberger. Pesnica je bila rojena leta 1970 in je doktorirala iz zgodovine in zgodovinske antropologije. Pisanju se posveča od leta 1995 in do sedaj je izdala kar nekaj pesniških zbirk, med drugim tudi dve večjezični. Taja Kramberger je soustanoviteljica nagrade KONS. Zbirka *Vsakdanji pogovori* je izšla leta 2006 in bila nagrajena z Veronikino nagrado za najboljšo pesniško zbirko v preteklem letu.

Zbirka je razdeljena na sedem razdelkov, katerih naslovi napovedujejo vsebino pesmi, ki sledijo. Po obliki so pesmi iz zbirke precej raznolike, od daljših ciklov sestavljenih iz več delov, do krajših, dolgih nekaj verzov. Posebnosti zbirke sta pesem v prozi in pesem v obliki dialoga. Lirski subjekt je večinoma prvoosebni edninski, le v enem od razdelkov se pojavi v dvojini. Pogosta je uporaba ležečega tiska. Ta je lahko uporabljen za besedne zveze ali besede v tujem jeziku, poleg slovenščine pesnica občasno uporabi tudi latinščino, angleščino, španščino ali francoščino. Pogosta je uporaba tujk v poeziji, poleg tujejezičnih vložkov, je to ena značilnosti poezije Taje Kramberger. Strokovni izrazi iz različnih področij kažejo na intelektualizacijo poezije. Pojavlja se pesnik, ki je obenem tudi intelektualec in kritično opazuje svet okoli sebe. Pesnica v svoji poeziji uporablja besedje iz glasbene in likovne umetnosti, predvsem pa iz znanosti, tako družboslovja kot naravoslovja.

Zanimiv je odnos, ki ga lirski subjekt v pesmih vzpostavi do predmetov. Pojavlja se antropomorfizacija, predmeti dobijo lastno življenje in vzpostavijo posebno vez s človekom. V pesmi *Gospa C* se predmeti, ki so v stanovanju, z leti navzamejo malo človekovega življenja. Ob smrti lastnika tudi predmeti ne delujejo več tako, kot bi morali. Tu ne gre za malikovanje predmetov, temveč za drugačno doživljanje predmetov okoli nas, ki nimajo le praktične funkcije.

V zbirki *Vsakdanji pogovori* se srečamo z različnimi temami in motivi, prevladuje pa kritika družbe, ki je še bolj izrazita kot v prejšnjih zbirkah pesnice. Taja Kramberger skuša opozarjati na težave v družbi, ki jih ljudje sami ne vidijo. Ljudje so postali preveč egocentrični in konformistični, da bi jasno videli svet okoli sebe in preveč potrošniški, da bi razmišljali z lastno glavo. Podobno se je zgodilo s slovenskimi intelektualci, ki ne prispevajo k spremembam, navzven kažejo svoj uspeh in blišč, v resnici pa rajši izberejo udobje od boja. Podobno pesnica čuti do ostalih slovenskih pesnikov. Ti bi skupaj z njo morali kazati zrcalo

družbi, vendar se preveč ukvarjajo z lastno veličino in nagradami, da bi jim sploh lahko bilo mar za težave v družbi.

Poleg družbene kritike se v zbirki pojavita še toplejša motiva ljubezni ter spominov, ki jih lirski subjekt prinaša s svojih potovanj in so vir novih spoznanj. Čeprav ljubezensko razmerje ni pogosto omenjeno, ga avtorica postavi na začetek in konec zbirke. Pesem *Te že čakam, čeprav še nisi odšla* začinja zbirko s slovesom ljubimcev na letališču. Ob koncu zbirke pa stoji kratka pesem iz ene kitice v francoskem jeziku, kjer lirski subjekt napove skorajšnjo vrnitev, s tem zaokroži zbirko in vsa poezija, ki stoji med njima, je lahko razumljena kot dolgo potovanje.

Kritiki niso dobro sprejeli zbirke, Andrej Hočevar in Milan Vincetič sta bila začudena nad izbiro dobitnika Veronikine nagrade. Poezija Taje Kramberger je zanju preveč jezna in trpka, kritika družbe pa že mnogokrat slišana. Nasprotno meni Benjamin Virc, ki v zbirki vidi polno čuta za pravičnost in intelektualnega razmišljanja, podobno kot je svoj izbor utemeljila žirija ob podelitvi nagrade.

Lahko se strinjam z Benjaminom Vircem in strokovno žirijo. Teme, ki jih pesnica vključuje v svojo poezijo so vedno aktualne, saj ima družba vedno napake, na katere jo je potrebno opozarjati. Njena neposrednosti in iskrenost lahko le pomagata k boljši slišanosti. Po mojem mnenju je to, kar pesnica želi, da bi bila njena sporočila slišana in upoštevana, saj bo samo tako lahko dosegla spremembe.

Izjava kandidata / kandidatke

Spodaj podpisani/a _____ izjavljam, da je besedilo
diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in

dovoljujem / ne dovoljujem
(ustrezno obkrožiti)

objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum:

Podpis kandidata / kandidatke: